

In memoriam: Aartsbisschop Anastasios van Albanië

Op 25 januari is Aartsbisschop Anastasios (Yanoulattos), het hoofd van de Orthodoxe Kerk van Albanië, overleden. Aartsbisschop Anastasios was de meest seniore onder de hoofden van de lokale Orthodoxe kerken en hij genoot een enorm gezag in de wereldwijde Orthodoxie. Ook had hij een sterke band met verschillende leden van onze parochie.

Anastasios koos al jong voor een leven in dienst van de Kerk. Hij was actief in jeugdgroepen en zomerkampen. Hij studeerde theologie in Athene en Duitsland. Een van de onderwerpen die hem bezighielden was missie: waarom doen katholieken en protestanten actief aan missie, en de Orthodoxe Kerk niet? Past missie niet bij de Orthodoxie? Maar waarom zond Jezus de apostelen er dan op uit om het Evangelie te verkondigen? Waarom zijn er dan zulke grote missionarissen als Nino van Georgië, Cyrillus en Methodius, Nikolaas van Japan en vele anderen? Via zijn jeugdorganisaties kwam Anastasios in contact met een wereldwijd netwerk van Orthodoxe jeugdverenigingen, "Syndesmos". Hij ontdekte dat meer mensen zich deze vraag stelden – en ook dat er in Afrika mensen waren die zich aangetrokken voelden tot de Orthodoxie. In 1959 richtte hij samen met vader John Meyendorff een Orthodoxe missie-organisatie op onder de vlag van Syndesmos: "Porevthendes" ("Gaat heen", zie Mt. 28:19). In 1960 werd hij diaken, in 1964 als priester. In 1972 werd hij bisschop en tegelijkertijd hoofd van *Apostoliki Diakonia*, het diaconale en missionaire werk van de Orthodoxe Kerk in Griekenland.

1^e rij: Aartsbisschop Anastasios en vader John Meyendorff tijdens de assemblee waar besloten werd om "Porevthendes" op te richten, 1958

Orthodoxe afgevaardigden uit Afrika, Amerika, het Midden-Oosten en Azië

Het missiewerk bracht vader Anastasios vanaf de jaren 60 meerdere malen voor lange tijd naar Afrika. Ooit beschreef hij hoe hij in die tijd worstelde met de vraag, of hij alles wat hem dierbaar was achter wilde laten om naar Afrika te gaan. Toen welde een gedachte op uit zijn

hart: “Is Christus voor jou voldoende? Zo ja; wat houdt je tegen? Zo nee; wat doe je nog in de Kerk?” Hij nam de stap.

In 1991 kwam een nieuwe uitdaging. Hij was bisschop voor Kenia, Tanzania en Oeganda toen hij werd uitgenodigd om de leiding van de Orthodoxe Kerk van Albanië op zich te nemen. Een zware taak, want van deze kerk was maar weinig overgebleven. Het communistische Albanië was een van de meest strenge communistische régimes. Alle godshuizen van alle religies waren gesloten en alle geestelijken zaten in gevangenkampen. In 1991 waren nog maar zeven Orthodoxe priesters en diakens in leven. Van de ca. 20% Orthodoxen van de bevolking was het merendeel niet gedoopt. Kerken lagen in puin. Het land beleefde een grote economische crisis nadat piramideschema's vrijwel iedereen straatarm hadden gemaakt. Gewapende bendes hadden vrij spel.

Aankomst in Albanië, 1991. Het ontvangstcomité bestaat deels uit geestelijken van verschillende religies die de vervolging hebben overleefd.

Ook om andere redenen was de rol een uitdaging. Hoewel een deel van de Orthodoxe christenen in Albanië etnisch Grieks is, keken veel etnisch Albanese Orthodoxe gelovigen met wantrouwen naar een bisschop uit Griekenland. De twee landen hebben een lange historie van conflicten – ook kerkelijke. Aartsbisschop Anastasios toonde echter grote pastorale en missionaire wijsheid. Hij vierde de diensten in het Albanees en liet alle pastorale en catechetische activiteiten naar het Albanees vertalen. Hij nodigde missionarissen uit Amerika en Griekenland uit, die altijd door tolken werden begeleid. Een van deze tolken was onze vader Joan Lena, die vanaf 1993 nauw met aartsbisschop Anastasios heeft samengewerkt. De kerk pakte de sociale uitdagingen op met talloze diaconale projecten, die geen onderscheid maakten naar religie of etniciteit. Dankzij zijn wereldwijde contacten wist de aartsbisschop overal steun te vinden voor zijn kerk, die vandaag de dag is herrezen tot een bloeiende kerk met een aartsbisschop en zes bisschoppen.

Een grote uitdaging voor de kerk kwam in 1999 tijdens de crisis in Kosovo. Grote aantallen vluchtelingen kwamen naar Albanië, waar de Orthodoxe Kerk hen met open armen opving. Naast het bieden van praktische hulp droeg aartsbisschop Anastasios hiermee ook bij aan verzoeking in de regio: ook in een conflict dat soms werd gezien als een strijd tussen moslims en orthodoxe christenen, helpt de Kerk hen die in nood zijn.

Deze rol als vreedstichter en verzoener heeft de aartsbisschop decennialang in verschillende contexten vervuld: tussen landen, tussen religies, tussen kerkgenootschappen en binnen de Orthodoxe wereld. Hij was een consistent pleitbezorger van vrede en verzoening in de regio. Als bestuurslid van o.a. Syndesmos, de Wereldraad van Kerken, de Raad van Kerken in Europa en The World Conference on Religion and Peace reisde hij onvermoeibaar de wereld over om toenadering te bepleiten, zonder enige concessies aan zijn Orthodoxe geloof. Als oudste in wijding onder de hoofden van de lokale Orthodoxe kerken heeft hij zich ook tot zijn dood ingezet voor de pan-Orthodoxe eenheid. Hij kende o.a. Patriarch Bartholomeüs en Patriarch Kirill sinds de jaren 70 en gebruikte deze band om de kerkleiders op te roepen tot dialoog. Hij waarschuwde het Oecumenisch Patriarchaat voor de complexe kerkelijke situatie in Oekraïne, maar sprak zich ook ondubbelzinnig uit tegen het besluit van het Patriarchaat van Moskou om de communie met het Oecumenisch Patriarchaat te verbreken:

It is unthinkable that the Divine Eucharist, the mystery par excellence of the infinite love and the utter humiliation of Christ, could be used as a weapon against another Church. Is it possible that the decision and order of the Hierarchy of the Church of Russia may cancel the energy of the Holy Spirit in the holy Orthodox churches that operate under the jurisdiction of the Ecumenical Patriarchate? Is it possible that the Divine Eucharist performed in the Churches of Asia Minor, Crete, the Holy Mountain, and elsewhere on earth, may now become unsubstantiated for the faithful Russian Orthodox? And if they come forth "with the fear of God, faith, and love" to partake of the Sacred Gifts (in these churches), is it possible that they commit "a sin", which they should confess? We proclaim that it is impossible for us to agree to such decisions. It is imperative that the Holy Eucharist, this mystery of unfathomable sacredness and unique importance, remains far removed from all ecclesiastical disagreements.

Het Syndesmos-bestuur te gast bij metr. Nikodim, 1977. Derde van rechts: bisschop (nu patriarch) Kirill. Vierde: bisschop Anastasios.

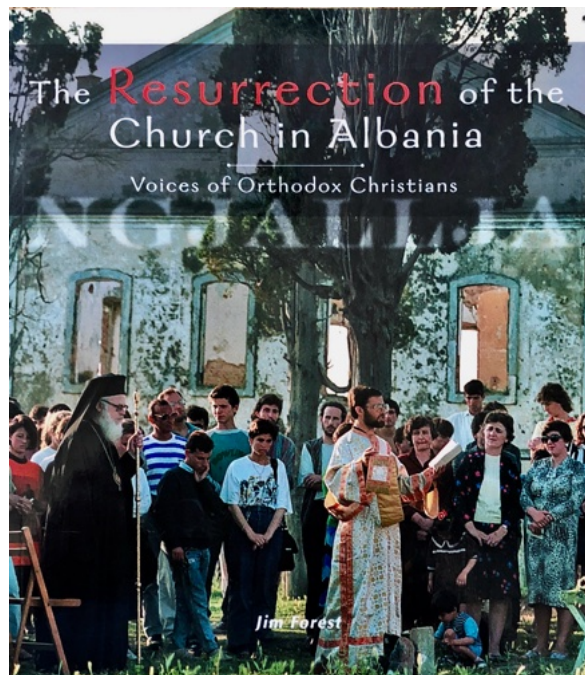
Verschillende parochianen hebben Aartsbisschop Anastasios goed gekend:

- Vader Joan heeft vanaf 1993 met hem samengewerkt als tolk, catecheet, seminarist, Bijbelvertaler, docent en in veel andere rollen. Aartsbisschop Anastasios was bepalend voor zijn keuze voor het priesterschap en de theologie.
- Vader Hildo heeft in 1996, 1998 en 2003 op uitnodiging van Aartsbisschop Anastasios (en samen met vader Joan) jeugdfeesten in Albanië georganiseerd. Ook werkte hij samen met de aartsbisschop op meerdere internationale conferenties.
- Jim Forest had een diepe band met Aartsbisschop Anastasios vanuit hun gezamenlijke inzet voor vrede. De aartsbisschop was lid van de Raad van Toezicht van de Orthodox Peace Fellowship en de twee ontmoetten elkaar meerdere malen. In 2001 vroeg de Wereldraad van Kerken Jim om een boek te schrijven over de wederopstanding van de Kerk in Albanië. Jim begeleidde de aartsbisschop wekenlang als getuige van dit proces en publiceerde in 2002 "The Resurrection of the Church in Albania: Voices of Orthodox Christians". Tijdens dit bezoek schonk de Aartsbisschop aan Jim een ikoon van de Opstanding, die Jim op zijn beurt aan de parochie schonk. Deze is nu de paasikoon van onze kerk geworden.

Met Aartsbisschop Anastasios is een man Gods overleden, een trouw dienaar van het Evangelie, een getuige van Gods licht in de wereld. Wij dragen zijn gedachtenis in dankbaarheid met ons mee.

Vader Joan en vader Hildo tijdens een jeugdfeest in 1998

Het boek door Jim Forest

Aartsbisschop Anastasios schenkt de paasikoon

Jim Forest – citaten van Aartsbisschop Anastasios

In 2001 reisde Jim op verzoek van de Wereldraad van Kerken naar Albanië om Albanese Orthodoxe christenen te interviewen en daarover een boek te schrijven. Daar heeft hij aartsbisschop Athanasios ontmoet, met wie hij vele weken door het land heeft gereisd en kennis heeft genomen van de wederopstanding van de Kerk onder zijn leiding. Deze uittreksels zijn genomen uit zijn gesprekken met de aartsbisschop.

“Om resultaat te boeken hebben we mensen nodig, heilige mensen, mensen die geen dingen veranderen, maar zichzelf veranderen. De Kerk heeft de macht mensen te creëren, die in staat zijn tot liefde en opoffering, mensen die boven vendetta's staan, mensen in staat tot vergeving. Verzoening is niet makkelijk. Daarvoor is hulp nodig van de Kerk. Vergeving en verzoening zijn een essentieel deel van het christelijke leven, vooral gedurende de Vasten. Daardoor hebben we de macht de ander te vergeven. Meer vergeving, meer gemeenschap!”

“De jonge generatie werd opgevoed met systematische communistische propaganda. Het was een cultuur van angst. Kijk maar naar de vele bunkers die het land ontsieren en die in de communistische tijd gebouwd zijn. Elk ervan ziet eruit als een grote schedel. Als je er veel bij elkaar ziet, lijkt het een kerkhof van onbegraven botten. In de periode van Hoxha [de jaren van door de regering opgelegd atheïsme] was het creëren van vijanden essentieel om de discipline van het volk te handhaven. Het was een duivelse methode, de formering van een cultuur van angst. Eenmaal aangeleerde angst is moeilijk af te leren. Veel mensen zijn nog steeds verlamd door angst.”

“Nu zijn ze onderworpen aan een andere propaganda: het idee dat status in de maatschappij hetzelfde is als geld hebben. Het nieuwe systeem zegt dat hoe meer geld je hebt, des te belangrijker je bent. Maar zonder liefde en opoffering worden de mensen wilde dieren. Heden ten dage is er zonder religieuze gemeenschappen geen hoop. De mensen kunnen opoffering, teweeggebracht door liefde, door geloof in Christus, niet begrijpen. Het is jammer dat zovelen in de greep zijn van de overtuiging, dat geluk voortkomt uit geld. Jonge mensen moeten weten dat er in het leven meer is. Als seculiere mensen thans naar degenen kijken, die een leven van opoffering leiden, nemen ze aan, dat de ander een of ander geheim materieel voordeel daaruit haalt. Vaak denken ze dat onze helpers uit andere landen meer geld verdienen als ze ons hier helpen dan wanneer ze dat in hun eigen land zouden doen! Waarom zouden ze hier anders zijn? Maar uiteindelijk beginnen ze te zien dat degenen die met ons samenwerken heel veel opgeven om naar Albanië te komen, dat het motief helemaal niet financieel is. In sommige gevallen motiveert deze ontdekking jonge Albaniërs om hier te blijven.”

Het meest gebruikte woord om de Kerk in Albanië te beschrijven is wederopstanding - *ngjallja*. Overal waar je een kerk binnenkomt, wacht dit woord of een van de iconen op je. Het seminarie van de Kerk is opgedragen aan de wederopstanding. De krant van de Kerk heet Wederopstanding. Veel kerken hebben dezelfde naam gekregen. Tijdens mijn laatste bezoek, voor ik naar huis terugkeerde, bracht aartsbisschop Athanasios me naar de kleine kapel - zijn “gebedshut” naast zijn appartement op de bovenste verdieping van de Metropolia – en gaf me een pas geschilderde Opstandingsicoon.

“Laat deze u herinneren aan Albanië. Het oorspronkelijke model voor deze versie van de icoon komt uit een oude kerk in Istanboel, Chora. U hebt de nadruk opgemerkt die wij op de wederopstanding leggen. De macht van de wederopstanding is verbonden met het dragen en delen van het lijden. Het thema is Christus die de dood overwint. U ziet Christus die staat op de verwoeste poorten van de hel, terwijl Hij Adam en Eva uit hun graf trekt. Adam en Eva vertegenwoordigen het hele menselijke ras, waarin iedere vrouw de dochter van Eva is, en iedere man een zoon van Adam, en allen zijn met elkaar in Christus verbonden. De icoon weerspiegelt ook de ervaring van de Kerk in Albanië. Deze is ook uit het graf getrokken. Het is ook een icoon voor de Bijbelse tekst: “Indien de tarwekorrel niet in de aarde valt en sterft, kan hij geen nieuw leven voortbrengen.”

[Bij zijn terugkeer naar Nederland heeft Jim deze icoon aan onze kerk geschonken. Dit is nu onze voornaamste Paasicoon.]